

POKRET POLET

PROGRAM JAVNOG ZAGOVARANJA „POKRET POLET“

POKRET POLET

O programu

Trogodišnji program javnog zagovaranja u zajednici „**Pokret Polet**“ finansira Evropska unija, a sprovodi Trag fondacija u partnerstvu sa Centrom za socijalnu politiku i u saradnji sa Koalicijom za razvoj solidarne ekonomije (KoRSE). Program je kreiran sa namerom da unapredi i podrži proces reformi javnih politika u procesu priključivanja Evropskoj uniji tako što će pružiti *finansijsku i ekspertsku* podršku organizacijama civilnog društva da argumentovano zagovaraju za promene koje doprinose socio-ekonomskom razvoju. U okviru ekspertске podrške, osim mentora stručnjaka iz temetskih oblasti poziva, program na inovativan način uključuje i mlade - politikologe, ekonomiste, pravnike i druge - koji žele da steknu praksu u istraživanju i kreiranju predloga praktičnih politika i time doprinesu razvoju svojih zajednica.

Ključni segmenti programa su:

1) Podrška organizacijama civilnog društva

U cilju unapređenja kapaciteta organizacija civilnog društva da efektivno zagovaraju za izmene nacionalnih i lokalnih javnih politika, Trag fondacija će pružiti raznovrstan koncept podrške koji uključuje finansijsku podršku, obuke o javnom zagovaranju, ekspertsku podršku kroz mentorstva i rad sa multidisciplinarnim timovima mladih istraživača.

Kroz program podrške organizacijama da zagovaraju za izmene lokalnih i nacionalnih javnih politika biće podržano ukupno **43 projekta** u periodu od tri godine. Svake godine, u okviru konkursa “Zagovarači promena”, Trag fondacija će podržati organizacije civilnog društva u periodu od godinu dana da realizuju svoje zagovaračke inicijative na teme koje se tiču socio-ekonomskog razvoja. Dodatno, u drugoj i trećoj godini, pored otvorenog konkursa “Zagovarači promena”, biće objavljena i dva zatvorena konkursa na koja će moći da se prijave dobitnici grantova iz prethodnih ciklusa. Na ovaj način, Trag fondacija omogućava organizacijama da dugoročnije zagovaraju za izmene javnih politika. Uspešni zagovarači kroz ovaj program mogu ostvariti podršku u maksimalnom iznosu od 33.000 evra u periodu do 30 meseci.

2) Podrška mladim istraživačima

Kroz program stručne prakse u Trag fondaciji biće podržano **45 mladih ljudi**, studenata i/ili postdiplomaca društvenih nauka da unaprede svoja teoretska znanja i steknu praktično iskustvo u istraživanju javnih politika i kreiranju predloga za njihovo unapređenje. Uz ekspertsko vođstvo Centra za socijalnu politiku, mladi ljudi imaju priliku da rade zajedno na istraživanju javnih politika u okviru multidisciplinarnih timova. Kroz saradnju, mladi istraživači će moći da bolje upoznaju rad organizacija civilnog društva i obogate svoje znanje o zagovaranju za bolje socijalne usluge, poštovanje radnih prava i osnaživanje socijalnih preduzeća. Priliku za stručnu praksu u trajanju od 9 meseci imaju mladi do 30 godina starosti koji su studenti, diplomci ili

POKRET POLET

postdiplomci Fakulteta političkih nauka, Ekonomskog fakulteta, Pravnog fakulteta i ostalih fakulteta društvenih nauka. Paralelno sa konkursom za organizacije civilnog društva biće objavljen poziv za prijavu za stručnu praksu za mlade istraživače.

3) Osnajivanje građana za uključivanje u procese donošenja odluka

U okviru programa posebna pažnja je posvećena povećanju vidljivosti socio-ekonomskih izazova na lokalnom i nacionalnom nivou, čime se želi doprineti većem uključivanju građana u procese donošenja odluka. Kroz komunikacione kanale Trag fondacije i partnerskih organizacija, promovisaće se teme koje zagovaraju organizacije civilnog društva i predlozi rešenja za koje se zagovara. Organizacije civilnog društva biće osnažene da kroz obuke, mentorstvo i alokaciju finansijskih sredstava intenzivnije promovišu svoje aktivnosti kroz direktan rad sa građanima, društvene mreže i putem tradicionalnih medija. Uspesi saradnje organizacija i mladih istraživača biće predstavljeni na godišnjim konferencijama, gde će uz medijsku podršku biti promovisane najbolje prakse, ali će se i skrenuti pažnja na izazove socio-ekonomskog razvoja u procesu EU integracija.

Konkurs za organizacije civilnog društva "Zagovarači promena" 2022. godine

Program podrške javnom zagovaranju ima za cilj da podrži organizacije civilnog društva koje se bave socio-ekonomskim pitanjima na lokalnom i/ili nacionalnom nivou da se uključe u politički dijalog sa predstavnicima izvršne vlasti i u taj proces dodatno uključe i građane.

Program podrške organizacijama civilnog društva obuhvata sledeće:

- **finansijsku podršku organizacijama civilnog društva** kroz dodelu donacija za sprovođenje kampanja javnog zagovaranja u iznosu do **15.000 EUR** za period od maksimalno **12 meseci**;
- **programe obuka na temu javnog zagovaranja** u cilju unapređenja znanja i veština aktivista da bolje istraže lokalne javne politike, da kreiraju predloge za unapređenje i adekvatno predstave svoje rezultate relevantnim sagovornicima i donosiocima odluka, i kreiraju plan kampanje zagovaranja;
- **podršku istraživanju javnih politika** od strane **multidisciplinarnih timova** mladih istraživača, kao i **tematsko mentorstvo** iz ključnih oblasti poziva i komunikacija na projektu javnog zagovaranja i
- **umrežavanje i promociju inicijativa** koja će biti organizovana u okviru završnog događaja u Beogradu, sa ciljem da šira javnost bude obaveštena o uspesima, ali i o izazovima sa kojima se susreću građani koji žele da učestvuju u kreiranju i praćenju nacionalnih i lokalnih javnih socio-ekonomskih politika.

POKRET POLET

Koji je tematski okvir konkursa?

Organizacije civilnog društva mogu se prijaviti za jednu od tri ključne teme konkursa:

- 1) Unapređenje kvaliteta i dostupnost **usluga socijalne zaštite** radi poboljšanja položaja osetljivih grupa.

U skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti, obezbeđivanje usluga socijalne zaštite se nalazi u mandatu lokalnih samouprava. Iako postoji zakonska obaveza, lokalne samouprave iz različitih razloga - manjka sredstava u budžetu, nezainteresovanosti ili nedovoljnog poznavanja položaja osetljivih grupa - ne podržavaju u dovoljnoj meri razvoj usluga socijalne zaštite u zajednici.

Javno zagovaranje u cilju unapređenja kvaliteta i dostupnosti usluga socijalne zaštite odnosi se na to da lokalna samouprava ili nacionalne institucije unaprede javne politike koje postoje, uvedu nove ili utiču da se bolje primenjuju postojeće (zakoni, strategije, pravilnici, procedure, odluke i drugo), u cilju poboljšanja položaja osetljivih grupa. Ilustrativni primeri (ali ne i isključivi) su da organizacije civilnog društva zagovaraju da se određena usluga socijalne zaštite unapredi, poveća broj korisnika ili se opredeli više finansijskih sredstava iz budžeta lokalne samouprave za određenu uslugu. Zatim, organizacije mogu zagovarati da se uvede finansiranje usluge socijalne zaštite koja ne postoji na teritoriji te lokalne samouprave, a na osnovu istraživanja je uočena potreba za tom uslugom.

- 2) Unapređenje **radnih prava** i podsticaj **zapošljavanju** osetljivih grupa

Redovni i posebni izveštaji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti¹, kao i istraživanja drugih institucija i organizacija, ukazuju da su u oblasti rada i zapošljavanja neke društvene grupe izložene diskriminaciji, da primena pojedinih propisa dovodi do negativnih efekata na ostvarivanje ravnopravnosti u ovoj oblasti, da postoje negativna predubeđenja o produktivnosti radnika na osnovu nekog njihovog ličnog svojstva (pol, bračni i porodični status, zdravstveno stanje, invaliditet, starost, pripadnost određenoj etničkoj ili manjinskoj grupi).

Organizacije civilnog društva imaju važnu ulogu u zagovaranju za primenu već definisanih lokalnih politika koje se tiču zapošljavanja, kao što su lokalne strategije i akcioni planovi zapošljavanja, rad lokalnih saveta za zapošljavanje, itd. Ilustrativni primeri okvira za delovanje organizacija civilnog društva (ali ne i isključivi) obuhvataju i nacionalne javne politike koje se

¹ <http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2022/04/Poverenik-za-zastitu-ravnopravnosti-Godisnji-izvestaj-za-2021-compressed.pdf>; <http://ravnopravnost.gov.rs/posebni-izvestaji/>

POKRET POLET

tiču zapošljavanja, njihovo unapređenje i primenu kao što su Strategija zapošljavanja u Republici Srbiji za period od 2021. do 2026. godine, Akcioni plan za period od 2021. do 2023. godine, kao i bolja primena zakona koji se tiču radnih prava poput Zakona o radu, Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o radnom angažovanju na određenim poslovima u skladu sa povećanim potrebama poslodavca, Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu i drugi. Zagovaračke aktivnosti organizacija mogu imati za cilj prikupljanje pritužbi koje se dostavljaju Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, kao i sve druge zagovaračke aktivnosti koje dovode do unapređenja radnih prava i zapošljavanja osetljivih grupa.

Kada je reč o unapređenju politika iz oblasti radnih prava, organizacije mogu zagovarati kod institucija nadležnih za definisanje i sprovođenje politika inspeksijskog nadzora, kao što su Koordinaciona komisija za inspeksijski nadzor, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave, Inspektorat za rad, jedinice lokalne samouprave i dr. Zagovaračke inicijative za cilj mogu imati unapređenje i primenu postojećih propisa koji se tiču suzbijanja rada „na crno“, suzbijanja sive ekonomije, promociju kulture prevencije iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, oblasti radnih odnosa za kategorije posebno osetljivih grupa zaposlenih poput propisa koji se tiču regulisanja materinske zaštite, dečijeg rada, rada osoba sa invaliditetom, prava na dostojanstven rad i slično.

3) **Oснаživanje socijalnog preduzetništva** i podsticanje inovacija socijalnih usluga

Početkom 2022. godine, usvojen je Zakon o socijalnom preduzetništvu koji ima za cilj da definiše pojam socijalne ekonomije i uslove za sticanje statusa socijalnog preduzeća. Ključno je da novi zakon predviđa status, a ne novu pravnu formu za socijalna preduzeća, bez obzira da li su registrovani kao preduzetnici, privredno društvo, fondacija, udruženje građana ili zadruga. Glavna odlika ovih preduzeća je da se osnivaju kao rezultat privatne inicijative s ciljem da ponude održiva rešenja za razvoj zajednica, kroz socijalne inovacije, inovativne proizvode u oblasti zaštite životne sredine i cirkularne ekonomije, socijalnog uključivanja i drugih oblasti održivog razvoja.

Organizacije civilnog društva mogu se prijaviti za zagovaranje da se podstakne razvoj socijalnih preduzeća na lokalnom nivou tako što će se kreirati stimulatívne lokalne politike koje podržavaju ovaj proces. Takođe, organizacije civilnog društva mogu se baviti promocijom socijalnog preduzetništva u svojim lokalnim zajednicama, jer se na ovaj način dugoročno zapošljavaju osetljive grupe, kao što su žrtve nasilja, beskućnici, povratnici sa odsluženja kazni, žene, osobe sa invaliditetom, deca sa teškoćama u razvoju i druge grupe.

POKRET POLET

Pandemija COVID-19 uticala je na oblast socijalne zaštite na lokalnom nivou, tako što je uslovlila nastajanje inovativnih praksi² kao odgovor na potrebu da se usluge socijalne zaštite obezbeđuju bez prekida uz neophodna prilagođavanja. Potreba za socijalnim inovacijama, iako je bila izuzetno izražena u toku vanredne situacije, postoji i nakon toga jer podrazumeva razvoj i primenu novih ideja (proizvoda, usluga i modela) radi zadovoljenja socijalnih potreba i stvaranja novih društvenih odnosa ili saradnje.

Koje aktivnosti mogu biti podržane kroz projekat?

Projektom predložene aktivnosti mogu obuhvatati različite metode istraživanja javnih politika na lokalnu, izrade izveštaja o istraživanjima javnih politika, osmišljavanje i pokretanje zagovaračkih kampanja, kao i promovisanje promena koje želite da postignete u zajednici. **Istraživanja** mogu uključivati pravnu i fiskalnu analizu, analizu lokalnih budžeta, komparativnu analizu najboljih praksi u regionu i EU, istraživanja javnog mnjenja, diskusije u fokus grupama i druge alate za analizu koji doprinose unapređenju javnih politika. Za sprovođenje istraživanja organizacije će imati podršku od multidisciplinarnih timova mladih istraživača.

Aktivnosti **javnog zagovaranja** uključuju učešće organizacija u javnim raspravama, organizovanje sastanaka sa predstavnicima vlasti, učešće u radnim grupama koje se bave temom zagovaranja u lokalnim zajednicama ili na nacionalnom nivou, kao i uključivanje građana u svim fazama projekta. Projektne aktivnosti bi trebalo da budu usmerene i na informisanje, edukaciju i uključivanje građana, jer bez građana bilo koja inicijativa javnog zagovaranja ne može imati legitimitet. Ilustrativni primeri (ali ne i isključivi) različitih metoda uključivanja građana jesu aktivnosti poput peticija, foruma u zajednici, regrutacije volontera, medijskih događaja, uličnih akcija, okruglih stolova, interaktivnih onlajn alata, kreativnih akcija poput performansa, teatra, oslikavanja javnih prostora i slično.

Aktivnosti **promocije istraživanja politike i preporuka** uključuju različita predstavljanja teme široj zajednici putem tradicionalnih i digitalnih medija, osmišljavanje kampanje na društvenim mrežama, organizaciju javnih događaja, učešće u različitim radionicama, seminarima i konferencijama za promovisanje javnog zagovaranja, pripremu promotivnih materijala kao što su publikacije, leci, bilbordi, infografici, poster, video, audio i drugi materijali.

2

https://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wpcontent/uploads/2020/12/Inovativne_prakse_u_oblasti_socijalne_zastite_na_lokalnom_nivou_Odgovor_na_vanredno_stanje_usled_pandemije_Covid-19.pdf

POKRET POLET

Ko može da se prijavi?

Organizacije civilnog društva koje žele da se prijave za navedeni program podrške javnom zagovaranju u zajednici neophodno je da ispune osnovne uslove za prijavu:

- **organizacija civilnog društva**, udruženje građanin, mreža organizacija, sindikat, fondacija ili zadužbina mora biti **registrovana pre 1. juna 2020.** godine u Agenciji za privredne registre Srbije;
- **sedište** organizacije civilnog društva mora biti na teritoriji lokalne samouprave (grad, opština) u kojoj se planira realizacija projekta, osim ako je reč o kampanji na nacionalnom nivou. Ukoliko se prijavi mreža organizacija, organizacije članice mreže implementiraju kampanje u svojim lokalnim zajednicama i deluju na nacionalnom nivou;
- organizacija civilnog društva se može prijaviti samo sa **jednim predlogom projekta za jednu temu konkursa**:
 - 1) unapređenje kvaliteta i dostupnosti usluga socijalne zaštite radi poboljšanja položaja osetljivih grupa,
 - 2) unapređenje radnih prava i podsticaja zapošljavanju osetljivih grupa ili
 - 3) osnaživanje socijalnog preduzetništva i podsticanje inovacija socijalnih usluga

Napomena: Konkurs nije otvoren za državne institucije i jedinice lokalne samouprave, druga vladina tela, partijske i verske organizacije, kao ni za neformalne grupe.

Način prijavljivanja na konkurs

U cilju prijavljivanja na konkurs za program podrške javnom zagovaranju, neophodno je da sve zainteresovane organizacije popune [onlajn prijavni formular](#), u okviru kog će priložiti i popunjen [okvirni budžet projekta](#). Onlajn prijavni formular sadrži sve instrukcije za popunjavanje. Word verziju formulara možete preuzeti [ovde](#) kako biste se bolje pripremili za popunjavanje onlajn formulara. Dodatno, ilustrativno uputstvo za popunjavanje budžeta nalazi se na samom kraju ovog dokumenta.

Za sve dodatne konsultacije i pitanja u vezi sa programom i prijavom na konkurs možete nas kontaktirati putem i-mejl adrese politike@tragfondacija.org, najkasnije do petka, 1. jula 2022. do 12 časova.

Rok za podnošenje onlajn koncepta projekta je 03. jul 2022. godine, do 23:59 časova.

POKRET POLET

Način selekcije projekata i vremenski okvir

Proces selekcije projekata realizovaće će se u tri faze sa ciljem da projekti započnu sprovođenje od 1. septembra 2022. godine.

U prvoj fazi selekcije projekata, Trag fondacija će obaviti procenu svih pristiglih prijava projekata prema sledećim **administrativnim kriterijumima**:

- onlajn formular je popunjen u celosti, u skladu sa uputstvima iz poziva (uključujući budžet u MS Excel-u);
- onlajn formular je podnet u traženom roku – najkasnije do 23:59 časova, 03. jula 2022. godine;
- podnosilac projekta je pravno lice - organizacija civilnog društva, udruženje građana, sindikat, fondacija ili zadužbina - koje je registrovano u Agenciji za privredne registre pre 1. juna 2020. godine;

i osnovnim **programskim kriterijumima**:

- projekat je usmeren na javno zagovaranje, uključujući istraživanje lokalnih i/ili nacionalnih javnih politika i predlaganje rešenja za unapređenje uz aktivno učešće građana i
- predložene aktivnosti projekta se uklapaju u jednu tematsku oblast konkursa.

U drugoj fazi selekcija projekata, Trag fondacija će angažovati nezavisnu grupu ocenjivača, sastavljenu od stručnih spoljnih saradnika Trag fondacije, koji će obaviti procenu kvaliteta predloga projekata. Nezavisni ocenjivači na osnovu sledećih kriterijuma će predložiti **20 organizacija** da razviju kompletni predlog projekta i pohađaju trening o osnovama javnog zagovaranja i modeliranju projekata radi unapređenja predloga projekata. Kvalitativni kriterijumi za selekciju predloga projekata su sledeći:

- problem je relevantan za lokalnu zajednicu ili za određenu marginalizovanu grupu građana na nacionalnom nivou: predlog projekta je usmeren na rešavanje pitanja od interesa za građane na teritoriji grada ili opštine na čijoj teritoriji organizacija civilnog društva deluje ili za rešavanje problema određene marginalizovane grupe na nacionalnom nivou;
- u predlogu je jasno objašnjen problem kojim se projekat bavi i rešenje problema do koga će se doći podržavanjem konkretnog projekta;
- opšti i specifični ciljevi projekta su jasni i realistični za period od 12 meseci;
- načini uključivanja građana su konkretni, sveobuhvatni i inovativni, građani imaju aktivnu ulogu u realizaciji projekta;
- kampanja informisanja je usmerena ka različitim ciljnim grupama na različite načine i putem različitih kanala komunikacija;

POKRET POLET

- realna procena troškova za budžet u skladu sa predloženim aktivnostima;
- podnosilac projekta ima prethodno iskustvo u oblasti javnog zagovaranja (navesti primer/e relevantnih prethodnih projekata).

U trećoj, finalnoj fazi selekcije projekata, predstavnici **20 organizacija** će imati priliku da pohađaju trening za unapređenje predloga projekata i da na osnovu toga finaliziraju svoje predloge projekata. Trodnevni onlajn trening o osnovama javnog zagovaranja i modeliranju projekata biće organizovan za predstavnike selektovanih organizacija **krajem jula 2022. godine**.

Nakon održanog treninga, unapređene predloge projekata organizacije će dostaviti u onlajn formatu **polovinom avgusta 2022. godine**.

Nezavisna grupa eksperata proceniće finalne predloge projekata na osnovu sledećih kriterijuma:

- problem je rešiv na lokalnom i/ili na nacionalnom nivou: specifičan cilj projekta mora biti realističan, dostižan, merljiv i postavljen u određenom vremenskom periodu;
- u predlogu projekta postoji jasna veza između ciljeva, očekivanih rezultata i aktivnosti projekta;
- projektni predlog uključuje izradu istraživanja relevantnih javnih lokalnih i nacionalnih politika za rešavanje problema za koji se zalaže, kao i predloge za unapređenje praktičnih politika;
- predlogom projekta su precizno identifikovane i relevantne institucije/donosioци odluka zaduženi za rešavanje problema za koji se zagovara;
- predlog projekta predviđa različite načine uključivanja građana u svim fazama projekta, pri planiranju i sprovođenju aktivnosti;
- projektom su obuhvaćene promotivne aktivnosti koje uključuju širu javnost kao što su predstavnici medija, drugih organizacija i institucija u cilju zagovaranja za izmene politika;
- predloženi budžet projekta je u skladu sa navedenim aktivnostima, a troškovi su realistični u odnosu na cilj koji projektom želite da postignete;
- predložena organizacija ima iskustva u sprovođenju sličnih projekata, kao i adekvatne resurse za implementaciju.

POKRET POLET

Упутство за попуњавање буџета уз концепт пројекта

Formu budžeta koju treba da popunite za potrebe ovog konkursa možete skinuti sa sledećeg linka. Pri popunjavanju forme budžeta neophodno je voditi računa o sledećim ključnim ograničenjima.

- maksimalni iznos budžeta projekta ne sme prelaziti **15.000,00 evra za 12 meseci trajanja projekta**;
- **ukupni iznos bruto honorara** osoba koje su angažovane na projektu **ne sme biti viši od 30%** od vrednosti doprinosa Trag fondacije;
- troškovi **komunikacija i vidljivosti** projekta se **moraju uključiti u minimalnom iznosu od 10%** od vrednosti doprinosa Trag fondacije;
- **operativni troškovi** (troškovi iznajmljivanja prostora, troškovi telefonskih računa i računa za internet, troškovi nabavke kancelarijskog materijala, knjigovodstvene usluge i slično) ne smeju biti viši od **10%** doprinosa Trag fondacije;
- doprinos drugih donatora nije uslov za podnošenje predloga projekta.

U prvoj fazi selekcije, uz slanje koncept note podnosi se **okviran budžet** kao u sledećem primeru excel table, dok se u drugoj fazi selekcije podnosi detaljniji budžet koji uključuje specifikacije opisa troškova i način kako se izračunao iskazani iznos (jedinica mere x visina troška) za svaku budžetsku stavku.

NAZIV PROJEKTA:				
ORGANIZACIJA:				
PRIMER OKVIRNOG BUDŽETA				
Budžetska linija	Opis troška	Iznos u EUR	Doprinos drugih donatora (ukoliko postoji)	Trag doprinos
1	Koordinator/ka projekta - bruto	2.500,00	0,00	2.500,00

POKRET POLET

2	Asistent/kinja projekta - bruto	2.000,00	0,00	2.000,00
3	Troškovi komunikacionih aktivnosti i vidljivosti projekta	1.800,00	300,00	1.500,00
4	Troškovi sprovođenja istraživanja i izrada publikacije onlajn i/ili štampano izdanje	2.500,00	0,00	2.500,00
5	Organizacija okruglih stolova	1.200,00	0,00	1.200,00
6	Izrada promotivnih materijala	1.300,00	400,00	900,00
7	Organizacija uličnih akcija	500,00	0,00	500,00
8	Organizacija konferencija i javnih tribina	1.600,00	600,00	1.000,00
9	Oslikavanje murala ili izrada skulpture	2.000,00	0,00	2.000,00
10	Troškovi knjigovodstvenih usluga	350,00	0,00	350,00
UKUPNO:		15.750,00	1.300,00	14.450,00

POKRET POLET

Sledeći troškovi se smatraju neprihvatljivim:

- troškovi koji su nastali pre zvaničnog početka projekta, uključujući i one u vezi sa pripremom predloga projekta;
- plaćanja za robu ili usluge povezane sa radovima ili aktivnostima koje su već finansirane iz drugih izvora, sredstvima Evropske unije (odnosno EDF donacije);
- troškovi kojima se finansiraju aktivnosti koje izazivaju diskriminaciju prema bilo kojoj grupi na osnovu godina, roda, prelaska na drugi posao, invaliditeta, rase, nacionalne pripadnosti, pola i seksualne orijentacije, trudnoće i materinstva, religije ili uverenja; aktivnosti koje krše pravila zakonodavstva Republike Srbije i Evropske unije;
- troškovi PDV-a, akciza i drugih posebnih poreza na potrošnju, ili bilo koji drugi sličan porez, carine ili naknade sa istim dejstvom, troškovi provizije bankama, kao i administrativne kazne, prekršajne kazne, druge novčane kazne, penali i povezani pravni troškovi;
- dugovanja iz prethodnog ili tekućeg perioda, nenaplaćena potraživanja od trećih lica, rezervisanja za gubitke ili potencijalne buduće obaveze; plaćanja kredita za treća lica; plaćanja u vezi sa nepravednim otpuštanjem sa posla i povezani pravni troškovi, troškovi zarada za službenike institucija nacionalne administracije;
- finansiranje terorizma ili druge zloupotrebe sredstava, nadoknada sredstava koja su izgubljena zbog prevare, korupcije, mita ili krađe; nepredviđene situacije i premije osiguranja; pokloni;
- inflacija i kursne razlike.

Ovaj dokument objavljen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu dokumenta isključivo su odgovorni Trag fondacija, Centar za socijalnu politiku i Koalicija za razvoj solidarne ekonomije i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije.